

¿I d'això, Fuster què en diu?

Aquesta és la realitat: que ja no podem pronunciar aquesta frase que tanta i tan diversa gent hem dit moltes vegades. Apel·lar a l'opinió de Fuster, saber què en pensava de tal qüestió o de tal projecte, ha estat una constant de la vida cultural i política valenciana –i, sovint, de tota la catalana– durant més de trenta anys, si més no. Ara, uns i altres, s'abocaran per extraure interpretacions interessades del que ha deixat escrit, com ja ho ha fet en un recent article un dels germans Lluch (¿l'Ernest o l'honest?: l'Ernest), però no podrà passar la cosa d'aquest exercici retrospectiu, i el consell *viu* del Fuster el trobarem a faltar. ¡Ens donava la mesura de tantes coses!

Que l'opinió d'una persona haja gaudit de tan i tan àmplia autoritat és un fet que mostra fins a quin punt Fuster ha estat un home excepcional, un veritable *mestre* per al seu poble i un intel·lectual de primer rengle. I això, amb independència que editors, polítics, escriptors o *tutti quanti* que a sa casa acudien, tingueren després molt o poc en compte el punt de vista fusterià, sempre deixat anar d'aquella manera de si ho vols ho prens i, si no, tu mateix... En sabia de tot i tenia curiositat per tot. Et

feia la sensació que tot ho havia llegit i rellegit (“només hi ha una manera seriosa de llegir”, diu en un dels seus proverbis), que tots els àmbits de la cultura *ja feta* els tenia mastegats i reflexionats, que no hi havia res que no coneguera, poc o molt, de la història nacional catalana, cultural o política, i, particularment, de la peripècia valenciana, la qual ha estat el principal cos d'aquella, si més no a l'època d'esplendor baix-medieval.

Però Fuster ha fet que ho siga més: No només la cultura catalana clàssica seria poca cosa sense Ausiàs March o Joanot Martorell, sinó que l'actual quedaria mig mancada de pensament i d'ironia –passeu-me la mitja redundància– sense Joan Fuster, de Sueca. Que un escriptor d'aquesta envergadura, i especialment en el camp de l'assaig, haja nascut i viscut, al llarg del segle XX, a la Ribera del Xúquer, que un fenomen positiu d'aquesta naturalesa s'haja produït al mig d'una terra catalana mig espanyolitzada i mig analfabeta –i continuem amb les mitges redundàncies– per l'acció depredadora d'uniques classes desertores però que no se'n van, és un alè d'esperança en la capacitat de gene-

ració del nostre poble, és una constatació de la vitalitat de la nostra llengua, és un orgull i un conhort enfront de tantes irracionals i claudicacions. La frase pot semblar estúpida, però Fuster ens redimeix de tanta vergonya i misèria intel·lectual. Amb un compatriota com Fuster, encara hem pogut anar els valencians amb el cap alt (com ell anava perquè era alt i d'esguard miop) dins del conjunt dels catalans, enfront d'Espanya i al si del món. D'ara endavant, la dignitat cultural, nacional, l'haurà de mantenir la seua escola, que no és poca.

Ha estat un goig haver-lo tingut per mestre i, si puc dir-ho, per amic. Ha estat un goig i una pena portar el seu cos al muscle pel cementiri de Sueca, i posar sobre el seu taüt, en el darrer moment, una senyera —la senyera dels maulets— que hi mancava, i escoltar la Moixeranga de la mateixa dolçaina que, el dia abans, a la processó del Corpus de València, on ens assabentàrem de la seua mort el dolçainer i jo i tants altres, feia ballar la Moma. I cantar els Segadors o disposar sobre el fèretre un petit pomell de flors que una dona, plorant, em donava i l'estendard, que algú altre hi féu arribar, de l'Aplec del Puig del 1977, de bona memòria. I ha estat un goig i una pena imaginar que ell haguera pogut mirar-s'ho tot i dir: “¡Cristo! Jaume, *Pepito*, ¡quina n'heu armat!”

Potser era una pretensió ingènua tenir Fuster com a “lector model” —i com que s'ho llegia tot!—, però ell, en més d'una ocasió, m'hi va induir a pensar-ho. La llàstima és que, avui, ja no puc dir-me: “I de tot açò, ¿què en pensarà Joan Fuster?”

Josep Guia

Adéu al bilingüisme

Malgrat totes les dificultats per a la construcció de la nova Europa, és evident que el procés d'internacionalització de la cultura i de la societat és irreversible. Lenta-ment, més ràpid del que podríem esperar, el coneixement de l'anglès comença a ser imprescindible per a molts professionals de tots els camps. Al marge de l'intercanvi amb cultures properes, com la francesa, la portuguesa o la italiana, o de força emergent o fàctica, com l'alemanya o la japonesa, és un fet indiscutible que en un futur immediat, si no ara mateix, el discurs dels defensors del bilingüisme anirà per senderes molt diferents de la sempiterna cantilena de la convivència pacífica del català i el castellà. Per exemple, atenent a la universalització de l'anglès com a llengua científica, Nadal Batle, rector de la Universitat de les Illes Balears, és partidari de les publicacions bilingües en català i anglès.

Ja fa molts anys, més de 25, que Lluís V. Aracil advertia, a *Papers de Sociolingüística*, dels perills i dels paranys del bilingüisme: “El dilema es posa doncs entre, d'una banda, la substitució i l'extinció i, d'una altra, la normalització, l'èxit de la qual depèn de molts factors clarament *extra-lingüístics*”. La veritat és que, malgrat els avenços importants que la normalització lingüística ha tingut al Principat, la situació lingüística dels Països Catalans és clarament favorable al domini de l'ús de l'espanyol. Només cal fer un simple recompte dels diaris i revistes que hi ha en cada llengua amb les variacions específiques que calgui —en francès a la Catalunya Nord—, amb el perill no gens demagògic de la propera substitució del català per l'espanyol en no poques àrees territorials tradicionalment de parla catalana. Els polítics, perquè la llengua catalana per raons òbvies no pot competir en una situació de total lliure mercat, tenen a les mans no pocs instruments per a intentar de canviar la situació. Poden llegir per exemple *Fer el futur. Sociolingüística, planificació i normalització del català*, del professor Albert Bastardas, si poden o volen.

Tot això, ho van explicar molt bé i amb prou rebombori Modest Prats, August Rafanell i Albert Rossich en uns papers que van quedar recollits en el llibret *El futur de la*

llengua catalana, publicat per Empúries en 1990. Els autors hi deien: “La nostra opció de futur té un nom molt concret: Europa”. I, més endavant: “Un país, en canvi, que té realment una llengua pròpia, parlada normalment per uns deu milions de persones, pot presentar les seves exigències amb el mateix dret i la mateixa autoritat que Dinamarca, Grècia o Suècia”.

El fet és que el multilingüisme o el plurilingüisme ja es comença a aplicar en llocs o en situacions no pas poc importants. Per posar un cas, ja fa un temps que a l'aeroport de Barcelona es poden llegir els rètols en espanyol, català i anglès, en aquest ordre. No cal dir que la megafonia continua ignorant majorment el català... bé, doncs aquesta puixança lògica del multilingüisme hauria d'anar aparellada amb una clara voluntat de fer del català la primera llengua en tots els sentits. Això sembla que a Catalunya és clar, o ho hauria de ser, encara que l'exemple demostrï just el contrari. Ara bé, no sembla tan clar, ni de lluny, a les Illes o al País Valencià.

L'esdeveniment, però, més singular i imminent de l'aparició massiva de multilingüisme és, sens dubte, tota la parafernàlia olímpica. Entre moltes altres coses, els Jocs Olímpics, deixant a part tot l'embolic econòmic i polític i la camàndula esportiva, seran un apassionant laboratori lingüístic i un simulacre *sui generis* d'una concreta situació lingüística. La difusió planetària televisiva de la llengua catalana, encara que molt limitada, serà un fet històric sense precedents. Cal que els lingüistes, els sociolingüistes i el paralingüistes prenguin nota de totes les situacions paradoxals i insòlites que s'hi donaran i que treguin conclusions, prou interessants de segur, sobre el cafarnaüm que ens espera. Si el sistema que pretenen d'utilitzar com a norma és un hipotètic tant per cent igualitari, molt esportiu, no arribarem gaire lluny. Tenint en compte que les llengües oficials són el català, el castellà, l'anglès i el francès, tot fa pensar que en la cursa de relleus anunciada el català no tindrà ni bronze. Tant de bo la realitat sigui una altra. Si més no, que els Jocs Olímpics comencin a l'aeroport.

Manel Guerrero